

JUNCKER-JENSEN FOT.

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

P.O. Pedersen,

MINDEORD

over afdøde Medlemmer.

I.

Peder Oluf Pedersen.

19. Juni 1874—30. August 1941.

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 27. Marts 1942.

Af **Martin Knudsen.**

Om Professor P. O. Pedersen er der talt Mindeord ved flere af de Institutioner og Selskaber, i hvilke han har virket, og en hel Litteratur i Form af Nekrologer og Mindeord foreligger allerede. Dette er Grunden til, at jeg kan fatte mig i saa stor Korthed, at Længden af denne Nekrolog ikke kommer til at staa i rimeligt Forhold til Betydningen af den bortgangnes Virke.

I en Bog paa 113 Sider, som udkom i 1937 med Titlen: »P. O. Pedersen: Barndomsminder 1874—1890«, har den afdøde selv givet en yderst interessant og læseværdig Skildring af sig selv, sit Hjem og sin Slægt. Man ser, at han er født i Landsbyen Sig ved Varde, hvor hans Fader Peder Pedersen havde en lille Gaard, og at Slægtens Medlemmer var vestjyske Bønder i mange Slægtled. Man følger den lille P. O. gennem Landsby-skolen og ved hans Arbejde som Hyrdedreng, og endelig ser man hans rørende Brev til Kong Christian IX. Dette Brev gav Stødet til, at Professor Julius Thomsen, der den Gang var Direktør for den polytekniske Lærestalt, tog sig af Drengen, saa han kunde rejse til København i 1890. Her kom han i Huset hos Docent S. C. Borch.

Herom skriver P. O. Pedersen selv:

»Det fine, jeg fristes til at sige højsindede Professorhjem, hvori jeg straks blev optaget og tilbragte de første ni Aar af min Københavnertid, og hvor jeg fandt min første Hustru, dannede en saa harmonisk indre Ramme om min Tilværelse, at jeg derfra med stor Interesse, men uden større Betagelse, iagttog Storbyens Liv og Færden«.

I 1899 ægtede P. O. Pedersen Fru Borchs Søster Maria Theodora Lihme. Hun døde i 1930, og i 1931 giftede Pedersen sig med kgl. Translatrice i Fransk Emma Gad, som overlever ham.

I 1897 tog P. O. Pedersen Afgangseksamen som Bygningsingeniør med en fin Udmærkelse. Han var dernæst Jernbaingeniør i et Par Maaneder og aftjente sin Værnepligt i et halvt Aar, hvorpaa han i nogen Tid arbejdede for Vandbygningsvæsenet. Fra April 1898 til Juli 1899 var han ansat hos Stadsingeniøren i København, og i denne Periode udarbejdede han sammen med en Kammerat et Konkurrenceprojekt til nye Havneanlæg i Kristiania. Dette indbragte en Præmie paa 3000 Kr. Fra Januar til Juli 1899 var P. O. Pedersen Assistent i Vejbygningsfagene ved den polytekniske Lærestalt, men allerede i Efteraaret 1898 var han traadt i Forbindelse med Ingeniør Valdemar Poulsen, hvem han havde lært at kende i Professor Borchs gæstfri Hjem. I 1899 opgav P. O. Pedersen sine Stillinger ved Lærestalten og Stadsingeniøren for sammen med Valdemar Poulsen at arbejde paa Udviklingen af de af denne gjorte Opfindelser, først med Telegrafonen og fra 1902 med Poulsen-Generatoren og dens Anvendelse i den traadløse Telegrafi.

Om Samarbejdet med Valdemar Poulsen har P. O. Pedersen i nogle efterladte Noter fra 1920 skrevet følgende:

»Samarbejdet med Valdemar Poulsen har ikke alene givet mig værdifulde Erfaringer paa forskellige Omraader og en ikke ubetydelig Fortjeneste, men det er tillige resulteret i et meget nært og hjerteligt Venskab mellem os.

Samarbejdet med Poulsen stillede mig overfor Problemer, hvis Løsning krævede betydelig fysisk-matematisk Viden. Jeg begyndte derfor omkring 1900 at studere Matematik og især Fysik og har siden da — med mer eller mindre Energi — fortsat disse Studier. I Sammenhæng hermed staar, at jeg i 1907 modtog Videnskabernes Selskabs Guldmedaille og i 1917 blev Medlem af nævnte Selskab«.

I 1909 blev P. O. Pedersen Docent i Svagstrømselektroteknik ved den polytekniske Lærestalt, og i 1912 blev han Professor i samme Fag. — I de omtalte Noter har han selv skrevet:

»Min Virksomhed ved Lærestalten har i de forløbne Aar givet mig megen Glæde og Tilfredsstillelse. Min Stilling dør har

givet mig Lejlighed til Udførelse af videnskabelige Undersøgelser paa Elektroteknikkens og Elektrofysikkens Omraader, og disse Undersøgelser danner min kæreste Beskæftigelse«.

Sin Professorgerning varetog P. O. Pedersen med aldrig svigtende Omhu og Interesse, skønt en Mængde Hverv efterhaanden blev lagt paa hans Skuldre. I 1921 blev han saaledes Rektor, eller som det den Gang hed, Direktør for den polytekniske Læreanstalt, og det faldt saaledes i hans Lod at udvirke og forestaa hele den enorme Udvidelse, som Læreanstalten har faaet i hans 20 Aars Rektortid. Det siger sig selv, at et saadant Arbejde ikke forløber uden Vanskeligheder med Kolleger og andre, men P. O. Pedersen var en saa ligevægtig Natur, at han kun sjældent lod sig mærke med de Ærgrelser, som fulgte med, og rimeligvis fik kun hans nærmeste Venner Lejlighed til at erfare, at ikke alt gik saa let og glat, som det kunde se ud til.

Til Hjælp ved sine Studier anskaffede P. O. Pedersen sig en Del Bøger af videnskabelig og teknisk Art, saa han efterhaanden fik samlet sig et ikke ubetydeligt og meget velplejet Bibliotek. I mange Tilfælde har han hjulpet Kolleger eller Studerende med Bøger eller Tidsskrifter, naar man ikke kunde faa dem paa de offentlige Biblioteker.

P. O. Pedersens litterære Virksomhed var meget betydelig. En Liste over hans Publikationer omfatter 139 Numre, af hvilke Nr. 1 er en Afhandling fra 1907 i det engelske Tidsskrift Phil. Trans. Royal Soc. Denne Afhandling er en noget forkortet Udgave af en Besvarelse af en af dette Selskab udsat fysisk Prisopgave, hvori forlangtes en nærmere Undersøgelse af Vædskestraalers Svingninger. Prisopgaven blev udsat i 1905, og i Selskabets Møde den 22. Februar 1907 fik Forfatteren tilkendt dets Guldmedaille. I samme Møde uddelte Selskabet ialt fem Guldmedailler. Der var nemlig indkommen endnu en Besvarelse af den fysiske Prisopgave, og desuden var modtaget Besvarelser af Prisopgaver i Matematik og i Historie, som kendtes værdige til Prisen. Endelig fik Valdemar Poulsen uden Besvarelse af Prisopgave en Guldmedaille for sin Paavisning af, hvorledes man kan erholde kontinuerlige og intensive elektriske Svingninger med stort Svingningstal. I Beretningen om det omtalte Møde i Selskabet (Oversigt 1907 Side 24) kan man læse Motiveringerne for Tildelingen af disse Guldmedailler, og følgende Protokollat kan citeres:

»I Overensstemmelse med Klassernes Indstillinger vedtoges det at tildele Forfatterne af de fire indkomne Afhandlinger Selskabets Guldmedaille. Ved Navnesedlernes Aabning viste Forfatterne sig at være: af de to fysiske henholdsvis Cand. polyt. P. O. Pedersen (Motto: Forberedelserne er de værste) og stud. mag. N. H. D. Bohr (Motto $\beta\gamma\delta$); af den matematiske Professor ved den polytekniske Læreanstalt, Dr. phil. Johannes Hjelmlev; og af den historiske Cand. mag. Ellen Sophie R. Jørgensen«.

Nu er P. O. Pedersen gaaet bort, men to af de andre Pristagere og Valdemar Poulsen er endnu efter 35 Aars Forløb iblandt os som Medlemmer af vort Selskab. Her skal ikke gaas ind paa de af P. O. Pedersen og af vor Præsident indleverede Besvarelser, de er nærmere omtalt af Absalon Larsen i hans Tale ved den Mindefest for P. O. Pedersen, som holdtes i Akademiet for de tekniske Videnskaber den 14. Oktober 1941.

Efter at P. O. Pedersen var bleven Medlem af vort Selskab, har han jævnlig holdt Foredrag her og beriget vore Publikationer med en Række betydningsfulde videnskabelige Afhandlinger, omhandlende Poulsenbuen, Lichtenbergfigurer, Gnistforsinkelse, Radiobølgers Udbredelse og derigennem Jordatmosfærens Sammensætning. Som et Hovedværk kan nævnes: »Propagation af Radio Waves«. Denne videnskabelige Virksomhed er nærmere omtalt af Absalon Larsen og Jørgen Rybner i deres Mindetaler (Meddelelser i Akademiet for de tekniske Videnskaber 1941 Nr. 2) samt af T. Bjerger i en Mindetale i Selskabet for Naturlærens Udbredelse samt i en Nekrolog, trykt i Fysisk Tidsskrift 1941 Nr. 5, Side 161 sammen med en Fortegnelse over P. O. Pedersens Publikationer Side 171.

I Tidens Løb er der bleven P. O. Pedersen en Mængde Hædersbevisninger til Del, og af offentlige og private Institutioner fik han overdraget en Mængde forskellige Hverv, saa hans alsidige Evner blev meget stærkt udnyttet. Dette er nærmere omtalt af Povl Vinding i hans Artikel i Dansk biografisk Leksikon XVIII, I. H. Schultz Forlag, København 1940, Side 121, og af samme Forfatter i: Dansk Teknik gennem 100 Aar, 2. Udgave, G. E. C. Gads Forlag, København 1941, Side 224-259. Her er bl. a. skildret, hvorledes P. O. Pedersen tog Initiativet til Dannelsen af Akademiet for de tekniske Videnskaber, og at han ved Akademiets Stiftelse

den 28. Maj 1937 valgtes til Præsident, en Stilling som han beklædte med stor Dygtighed lige til sin Død.

Publikationslistens næstsidste Nummer er betegnet: 138 »Afskrivning paa tekniske Anlæg«, Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi, 1941 p.1—78. Titlen paa denne store Afhandling viser, at Forfatteren ikke blot beskæftigede sig med Fysik og Teknik, men ogsaa med Spørgsmaal af økonomisk Art, som han forøvrigt tidligere havde været inde paa.

Publikationslistens Nummer 139 er Listens sidste og betegnet »Livsskildringer, 14 Radioforedrag 1930—1941«. Bogen blev udgivet af Fru P. O. Pedersen kort efter hendes Mands Død. Bogen, der er paa 175 Sider, giver bl.a. en meget levende Skildring af forskellige Personer og derigennem af P. O. Pedersen selv. Ved Læsningen synes man at se og høre P. O. Pedersen lyslevende for sig.

P. O. Pedersen holdt meget af at se Mennesker om sig, hans Hjem var bestandig meget gæstfrit. Om Søndagen holdt han aabent Hus, og man kunde da træffe en Del Gæster hos ham saaledes mange unge, som han havde fattet særlig Interesse for. Blandt dem var ogsaa nogle Alumner fra Hagemanns Kollegium, i hvis Bestyrelse han var Formand i hele sin Rektortid.

Vi vil mindes P. O. Pedersens bramfrie og venlige Væsen, vi vil mindes ham som en af vort Lands bedste Mænd, og vi vil mindes ham som den gode og hjælpsomme Kollega, der har bidraget saa meget til vort Selskabs Formaal: »Fremme af Videnskaben«.